

Mudança endins de Cèlia Sànchez-Mústich o la calma d'estimar

per Anna Aguilar-Amat

No és fàcil afegir mots a una obra d'art quan aquesta ja diu tot allò que calia, que es pretenia, i encara abasta noves vies rere portes que qualsevol lector, si vol, pot aventurar-se a obrir.

Entenc, però, que el privilegi de l'amistat sumat a la coneixença dels fets viscuts per l'autora, m'atorga una responsabilitat com a testimoni, i en aquest artifici del pensament que és la literatura i que compartim amb Cèlia, intentaré fer com el Mag Pop, més que per la màgia, pel somriure constant. Somriure és a la fi, LA feina.

Aquest entranyable poemari que és *Mudança endins* parla d'una mare en el moment de completar la seva vida i del fet d'acompanyar-la.

Del vincle amb la mare i amb l'àvia, i amb la resta de padrines de l'arbre genealògic, ens arriba a les dones la veritable herència. En front de la línia patrilínea del cognom, les dones som l'anti-línia, la línia invisible que no deixa petja, la presència despallada d'identitat... i alhora, elles, els nostres ancestres femenins, són la terra que ens sosté, un pont entre el planeta i la lluna, la història no explicada, els testimonis dels continus encreuaments de les emocions amb les raons, la biologia imposant els seus axiomes a l'ànima humana que clama per ser un ocell, abastar territoris i comprendre el paisatge. Aquest és el vincle que Cèlia toca com si fos una corda d'una arpa: *He anat al cementiri [...] al banc on [la mare] seia quan duia flors a la seva mare*, pàg. 35.

La sang que llisca periòdicament comes avall de les dones és la terra mateixa que mor a mans de l'expectació de la llavor del món. Per sort arriba el dia en què la pietat divina atorga el just descans: a partir d'ara ja no seràs femella fecundable i els gossos *aviats* deixaran d'empaitarte. I llavors de vegades comença tot de nou: arriba el moment de ser mare dels progenitors. *Que la meva mare tingui set anys, si us plau! / Ho demano perquè soc la seva mare* (p.13), diu Cèlia. Els set anys són un moment clau per a una nena, és quan pren consciència que el vincle amb la seva mare no és etern, que la mare i ella són entitats separades (no en va el ritus d'iniciació que és la primera comunió catòlica es feia cap a aquesta edat). Però en el poema allò que clama l'autora és que els serveis públics atorguin a la seva mare nonagenària la mateixa importància que a un infant, perquè no sembla just que el final de la vida mereixi menys atenció, menys globus, menys pallassos; que la dignitat no és només un mode verbal acarat al futur. Aquesta és la gran reivindicació moral de Cèlia Sànchez-Mústich, també present en la seva celebrada novel·la *Els vells, aquella nosa* (ed. Comanegra 2021).

Però és baladí parlar de l'aspecte social, prosaic, de *Mudança endins*. Els poemes del recull són una recreació poètico-emotiva molt intensa i plena de subtileza dins de la claredat amb què ens arriben plantejades les situacions. Allò que corprèn de *Mudança endins* és l'equilibri entre la posada en escena gairebé teatral de cada poema i l'elevació poètica que hi atorga la selecció de mots i d'imatges. Les reiterades estades a l'hospital, descrites des de la mirada que s'escapoleix per la finestra, el verd del paisatge, el verd no anomenat de les bates del personal... *[els transeünts] deuen pensar que el trencadís / entre els pins de la paret de l'hospital / és indicatiu d'una casa rural amb hamaques / que es gronxen d'arbre a arbre*, pàg. 17. Hom pot reviuir l'hospital, amb la seva olor desinfectada, la seva blancor de llum de projector de cine, per l'estranyesa dels que en són ignots en els seus tràfecs quotidians.

També trobem en els poemes possibilitats de realitats inexistents contrastades, encontrades, que dibuixen el sentiment com si el fotografiessin des de l'altra banda del mirall, com el negatiu amb què el lector podrà reconstruir la imatge (*Si em confessessis* -pàg. 16, *I si ells haguessin existit?* -pàg. 19). I així l'absència d'altres familiars responsables, dels germans possibles absents, ens du a l'acceptació del destí com a creador de sentit: *...I si ser [...] la teva filla única, fos alguna cosa més...*, pàg. 19.

Com sempre passa amb els textos de na Cèlia, també hi trobem l'humor, com de passada, i ara entenem que és una herència de la mare, en just homenatge: *Aquella paraula lletja, posa-la sota la sabata...* pàg. 21.

Ser mare de la mare i de la mare de la mare, un relleu que tanca un cercle i converteix l'amor en quelcom visible i visionable: *l'espectacle d'estimar-nos*, pàg. 16. És a dir, de l'afecte se'n fa un meta-efecte, com l'escriptura és una meta-realitat, i el poeta una meta-persona. La vida, en girar sobre ella mateixa, fa l'art, i esdevé quelcom que es pot recrear sobre un escenari o una galeria per a gaudi d'altri, per al gaudi de nosaltres mateixos, de vegades els únics espectadors de la funció de màgia del dia. La mort primer s'espera i després arriba, però amb un sentiment totalment oposat d'aquell qui espera el lampista: agraint que els degotalls de l'aixeta espatllada continuïn fent la música de la felicitat.

I després ve la mudança endins, canviar de casa dins de la mateixa casa, la mudança amb ell, amb John Ford, o amb Buster Keaton, recolzats *a una finestra amb barana resplendent arranada a l'horitzó*, pàg. 51. *Abocats a al balcó, esperem l'instant en què els núvols / dibuixin una porta d'emergència, l'hora / de cridar els actors perquè muntin els cavalls / i s'escapin de la no-ficció*, pàg. 52.

Finalment es podria dir que la Cèlia ens ho fa entendre tot, amb el seu poemari. Ens comparteix la seva vivència viscuda i també allò que ha après i que ja sabia: que el riure i el dolor neixen d'una mateixa font que té dos brocs. En un resa "aquesta aigua no és bona per veure" i a l'altre "aquesta sí, però no raja sempre" (els sitgetans ja saben de quina font parlo). Aquest doll que du l'aigua pura que ens calmarà la set, no raja sempre perquè de vegades raja cap endins, de nou cap a la pedra, perquè a la fi l'aigua és un mineral com qualsevol granit (quars, feldespat, mica...) i tots fem un camí d'anada i un camí de tornada, i l'amor posa els somriures. L'amor és LA feina.

Sitges, setembre de 2022